

PÉTER BÁCSI

"Mélységesen mély a múltnak kútja ... ": Így indítja világhírű regényét, a "József és testvérei"-t Thomas Mann Nobel-díjas német író, s ez ösztönösen idéződik fel bennem,, amikor most budai magányomban a május 16-iki baráti találkozónk fény pontját, az Uhrin Péter életmű kiállítását idézem emlékezetem képernyőjére, elismerést dobogó szívvel mindazok iránt, akik létrejöttében szerepet vállaltak. S mindezekben sóhajtásnyi se a szólam, hiszen nemcsak a kiállított képek modellhőseinek, parányi gyermekségemtől kedves ismerőseimnek, Jolán néninek, Péter bácsinak, gyermekeiknek, Péternek, Palinak, Andrásnak, Miklósnak, Terikének testi valósága káprázott elém az alkotások előtt, hanem életük eposza is. A póhalmi jövőépítés kísérlete, a háború, a paraszti életforma múltba-hátrázott valósága is. S talán sírva is fakadnék hatvanesztendő múltán, ha Péter bácsi Giotto-i, magyar atyafikeresésként Molnár C. Pál-i szépségű, utánozhatatlan színvilágú szentképei meg nem vigasztalnának. S melleleg annak tudata is, hogy ennek a csupán emlékké légiesült világnak részben meghitelő tanújának is tudhatom magam.

Önmagam ihletéséül tehát leemelek fekvőhelyem fölülr – Mindszenty József, Márton Áron, Tamási Áron és Kodály tanár úr szomszédságából egy 27 X 20 cm-es, parányka olajképet, melyet U P 1929 szignó hitelesít, s a rajta lévő, tanyájuk előterében apró szekérekét húzó, csizmás fiúcskában önmagamra ismerhetek...

S a látványtól élővé leszen a múlt ...

Édesanyámék szöttek a decemberi homályú szobában - ahogy akkortájt mondtuk: a "nagyházban" - ,s én pedig a pamut motringok összetartó táblájával a hónom alatt, és édesapám somfabotjával a jobbomon eldicsértessékeltem, hogy Uhrin Péter bácsihoz menjek, a szomszédságunkba. Modellnek, ahogy manapság mondanák. Mivel előző este, minálunk "komázván" az áldott-emlékű, a szentjózsefi látványú Péter bácsi meginvitált erre. Így: "Ha ez a csupafül Maco gyerek elgyünne hónap a pamuk táblájával, akkor pemzlivégre kapnám!"

Édesatyám négy évvel és egy szakaszvezetői csillaggal volt idősebb nála, de vagy negyven holddal és gyermekkel szegényebb, ez azonban barátságukon mit sem kisebbített, hiszen a huszárság lószeregete testvérséggel felért. Mehettem tehát!

Ropogtattam hótakarót, erősen fogadkozva, mint fogom kijátszani a Csumpli kutyájuk éberségét s ezután már csak az következett, hogy: "No, kisöcsém, mikor szeretnéd a képen viszontlátni magadat, tavasszal, télen?" "Tavaszon Péter bácsi, mert akkor mezítláb lehet járni!" Kacagása ma is visszhangzik bennem.

A szoba zsúfolt volt a festőállvány körül. Terike (talán négy éves lehetett) a sarokban babázott, Miklós egy könyvet lapozott, András Palival kukoricaszemre kártyázott, és Jolán néni font, miközben elkezdődött a tél tavasszá-varázslása ádvent utolsó-előtti hetében a Páskomokat az Ugaraktól elmezsgyéző földút ugari oldalán, ahol Tímár, illetve Uhrin tanya kinőtt a földből.

A kép ma is tanú mindezekre, az akkori tanúk közül azonban kevesen élünk, az eleven tanú viszont vallomással tartozik. Vallom és vállalom tehát Péter bácsit tiszta szívből, és utólagosan is sajnálom, hogy a későbbi időkben keveset lehettem testi közelségében. Dehát a FÖLD s az ősi, íratlan endródi törvény, hogy minden valamicsodás ember után legalább annyit jussoljanak a gyermekei, amennyit ő kapott az édesapjától. Ez pedig "uhrinul" úgy festett, hogy ki kellett érette lépni az "istráng közül".

Mert lehetett ugyan a Péter bácsi édesapjának, Uhrin Mihálynak közel 300 holdja, ha tucatnyi gyermek várta belőle a jussát, s ábrázoló jószomszédunknak is "nyújtózkodnia kellett a 60 kisholdjából, az öt gyermekével, ha többet szánt nekik a kisparaszti sornál. Pedig törekedett letagadhatatlanul. Eladta a "Kánaán földjének" csúfolt vadszikés négy holdját Bagiéknak, a pesti kiállítás "költségeire", ez volt. az úgynevezett "östehetségek" kora, mely

Veres Pétert is "felfedezte". Ez azonban az Ő esetében nem hozott termést. Ahhoz Péter bácsi túlságosan, szinte szemérmesen tisztességes volt (akár gyomai barátja, Papp Zsiga bácsi), hogy ma nyelvgyalázással adminisztrálni tudta volna magát, vagy menedzser t szerezni. Pedig legalább 50-60 képe helyet érdemelt volna akár a Nemzeti Galériában is.

S ekkor kezdődött el a póhalmi éposz ...

Híre kélt, hogy a már Anonymus krónikájában nevével szereplő Póhalom részbirtokosai, élükön Báró Huszár Lászlóval tartós bérletbe adták a pusztát, lehetőleg közösségnek (ahol mindenki egyért, és mindenkiért felel), S Péter bácsiék szervezkedni kezdtek a Kanadából módosan hazatért sógorával Szép Tímár Józseffel, a két későbbi honatyával, Rác Lajossal és Vaszkó Mihállyal s még vagy két-tucatnyi más endrődiekkel. Előbb kiárendálták, majd kormánysegítséggel megvették Póhalmot. S ezért nemcsak az endrődi földjeiket adták el egészében, vagy részletekben (mint Péter bácsi), hanem a jóreményt is bankkölcsonül kérték hozzá az Égből, terveik aranyfedezetül, amint erről Péter bácsi kép-álmai a Póhalom múltja, jelene,- és jövője vallanak. És nem is csak meddő ábrándnak veszett mindez. Közösségi házzá tették a kastélyt, együtt birtokolták a magtárt, iskolát terveztek, színműveket rendeztek s Féja Géza Viharsarok Című művében országos példává is nyilvánították. S vállalkozásuk (Péter bácsi korai halála után) valójában csak a kolhoz kényszerbe pusztult bele, úgy hogy a birtokosok a Kádár-cselédség elől jórészt hazamenekültek.

De ez már túlkomorlik a látókörömön, ha a szívem is dobol. Hiszen amikor a frontszolgálat, majd hadifogság után 1948 Szent Mihály napján haza-kegyelmezett az Ural, Péter bácsi már jó-esztendeje a feltámadás szivárványa alá költözött, s övéire, mindannyiunkra olyan esztendők következtek, akár az ószövetségi babiloni fogság...

Légyen az én lélekváltás-harangkondításom ez az írás.

TÍMÁR MÁTÉ

Megjelent: Városunk 1998. július. 13. p. Irodalmi oldal